

การประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดการให้
หรือรับสินบนจากการดำเนินงานตามภารกิจ
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

องค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี
อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี

การประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดการให้หรือรับสินบนจากการดำเนินงานตามภารกิจ

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

องค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี

.....

มาตรการป้องกันการทุจริตสามารถช่วยลดความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดการทุจริตในองค์กรได้ ดังนั้น การประเมินความเสี่ยงด้านการทุจริต การออกแบบ และการดำเนินมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสม จะช่วยลดความเสี่ยงด้านการทุจริต ตลอดจนเสริมสร้างจิตสำนึกและค่านิยมในการต่อต้านการทุจริตให้แก่บุคลากรในองค์กร ซึ่งถือเป็นแนวทางสำคัญในการป้องกันการทุจริตภายในองค์กร

การนำเครื่องมือประเมินความเสี่ยงมาใช้ในองค์กรจะช่วยให้มั่นใจได้ในระดับหนึ่งว่าการดำเนินงานขององค์กรจะปราศจากการทุจริต หรือหากมีการทุจริตเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด องค์กรที่มีการประเมินความเสี่ยงจะสามารถรับมือได้ดีกว่า ลดโอกาสที่จะเผชิญปัญหาหรือผลกระทบที่รุนแรง และหากเกิดความเสียหาย ก็จะมีขนาดที่เล็กกว่าการที่ไม่มีมาตรการป้องกันล่วงหน้า ทั้งนี้ การประเมินความเสี่ยงการทุจริตเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการระบุจุดอ่อน (Weakness) ของระบบต่าง ๆ ภายในองค์กรที่อาจเป็นช่องโหว่ให้เกิดการทุจริต และเป็นแนวทางในการประเมินความเป็นไปได้ (Potential) ที่จะเกิดการกระทำทุจริตในอนาคต

วัตถุประสงค์หลักของการประเมินความเสี่ยงการทุจริต เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐมีมาตรการระบบ หรือแนวทางในการบริหารจัดการความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดการทุจริต ซึ่งถือเป็นมาตรการป้องกันเชิงรุกที่มีประสิทธิภาพในการลดโอกาสการทุจริต และส่งเสริมความโปร่งใสในการดำเนินงานขององค์กรต่อไป

๑. วัตถุประสงค์การประเมินความเสี่ยงการทุจริต

ความเสี่ยงการทุจริต หมายถึง ความเสี่ยงของการดำเนินงานที่อาจก่อให้เกิดการทุจริต การขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม หรือการรับสินบน วัตถุประสงค์หลักของการประเมินความเสี่ยงการทุจริต คือ เพื่อให้หน่วยงานมีมาตรการ ระบบ หรือแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงของการดำเนินงานที่อาจก่อให้เกิดการทุจริต ซึ่งเป็นมาตรการป้องกันการทุจริตเชิงรุกที่มีประสิทธิภาพ

มาตรการป้องกันการทุจริตสามารถช่วยลดความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดการทุจริตในองค์กรได้ ดังนั้น การประเมินความเสี่ยงด้านการทุจริต การออกแบบ และการปฏิบัติงานตามมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมจะช่วยลดความเสี่ยงด้านการทุจริต ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกและค่านิยมในการต่อต้านการทุจริตให้แก่บุคลากรขององค์กร ซึ่งถือเป็นการป้องกันการเกิดการทุจริตในองค์กร ทั้งนี้ การนำเครื่องมือประเมินความเสี่ยงมาใช้ในองค์กรจะช่วยให้เป็นหลักประกันในระดับหนึ่งว่า การดำเนินการขององค์กรจะไม่มีทุจริตหรือในกรณีที่พบการทุจริตที่ไม่คาดคิด โอกาสที่จะประสบกับปัญหานั้นจะน้อยกว่าองค์กรอื่น หรือหากเกิดความเสียหายขึ้น ก็จะเป็นความเสียหายที่น้อยกว่าองค์กรที่ไม่มีการประเมินความเสี่ยงมาใช้

๒. ขอบเขตการประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการให้หรือรับสินบนในการดำเนินงานตามภารกิจ

การประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการให้หรือรับสินบนในการดำเนินงานตามภารกิจ หรือการปฏิบัติหน้าที่ สามารถแบ่งออกเป็น ๔ ประเด็นหลัก ดังนี้

- ๑) ความเสี่ยงด้านการอนุมัติ อนุญาต ตามพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๕๘
- ๒) ความเสี่ยงด้านการใช้อำนาจทางกฎหมาย/การให้บริการตามภารกิจ
- ๓) ความเสี่ยงด้านการจัดซื้อจัดจ้าง
- ๔) ความเสี่ยงด้านการบริหารงานบุคคล

๓. ขั้นตอนการประเมินความเสี่ยงการทุจริต

ขั้นตอนในการประเมินความเสี่ยงการทุจริต มี ๖ ขั้นตอน ดังนี้

- ๑) การคัดเลือกกระบวนการงานหรือขั้นตอนการทำงาน
- ๒) การระบุประเด็นความเสี่ยง
- ๓) การกำหนดเกณฑ์การประเมินความเสี่ยง
- ๔) การประเมินความเสี่ยง

ขั้นตอนที่ ๑: การคัดเลือกกระบวนการงานหรือขั้นตอนการทำงาน

ให้หน่วยงานคัดเลือกกระบวนการงาน กิจกรรม หรือโครงการซึ่งเป็นภารกิจของหน่วยงานที่มีความเสี่ยงต่อการทุจริต เพื่อนำมาประเมินความเสี่ยงการทุจริต และจัดทำแผนบริหารจัดการความเสี่ยงการทุจริต โดยแบ่งความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการให้หรือรับสินบนจากการดำเนินงานตามภารกิจหรือการปฏิบัติหน้าที่ออกเป็น ๔ ประเด็นหลัก ดังนี้

- ๑) ความเสี่ยงด้านการอนุมัติ อนุญาต ตามพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๕๘
- ๒) ความเสี่ยงด้านการใช้อำนาจทางกฎหมาย/การให้บริการตามภารกิจ
- ๓) ความเสี่ยงด้านการจัดซื้อจัดจ้าง
- ๔) ความเสี่ยงด้านการบริหารงานบุคคล

ขั้นตอนที่ ๒ : การระบุประเด็นความเสี่ยงการทุจริต

หน่วยงานจะนำกระบวนการงาน/กิจกรรม/โครงการมาระบุรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินงาน และทำการประเมินความเสี่ยงในแต่ละขั้นตอน โดยระบุประเด็นความเสี่ยงการทุจริต พร้อมอธิบายรายละเอียดเหตุการณ์ที่มีโอกาสเกิดความเสี่ยงการทุจริต รวมถึงรูปแบบพฤติกรรมการทุจริตที่อาจเกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินงาน รวมถึงพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดการรับสินบน การรับของขวัญ ของกำนัล หรือผลประโยชน์อื่น ๆ จากการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อนำไปสู่การกำหนดมาตรการควบคุมความเสี่ยงการทุจริตให้สามารถป้องกันความเสี่ยงได้อย่างตรงจุด

ขั้นตอนที่ ๓ : การกำหนดเกณฑ์การประเมินความเสี่ยง

ก่อนทำการประเมินความเสี่ยงการทุจริต หน่วยงานต้องกำหนดหลักเกณฑ์สำหรับการประเมินความเสี่ยงตามความเหมาะสม โดยพิจารณาจาก ๒ ปัจจัย คือ ด้านโอกาสและด้านผลกระทบ ดังนี้

๑) โอกาสเกิดการทุจริต (Likelihood) พิจารณาความเป็นไปได้ที่จะเกิดเหตุการณ์ ความเสี่ยงในช่วงเวลาหนึ่ง ในรูปแบบของความถี่ หรือความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์นั้น ๆ

โอกาสเกิดการทุจริต (Likelihood)		
๕	เหตุการณ์ที่อาจเกิดได้สูงมาก (ร้อยละ ๑๐ ขึ้นไป)	โอกาสเกิดการทุจริตมากกว่า ๕ ครั้งต่อปี
๔	เหตุการณ์ที่อาจเกิดได้สูง (ร้อยละ ๖ ถึงร้อยละ ๑๐)	โอกาสเกิดการทุจริตไม่เกิน ๔ ครั้งต่อปี
๓	เหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นบางครั้ง (ร้อยละ ๓ ถึงร้อยละ ๕)	โอกาสเกิดการทุจริตไม่เกิน ๓ ครั้งต่อปี
๒	เหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นน้อยมาก (ร้อยละ ๑ ถึงร้อยละ ๒)	โอกาสเกิดการทุจริตไม่เกิน ๒ ครั้งต่อปี
๑	เหตุการณ์ที่ไม่น่ามีโอกาสดังกล่าว	โอกาสเกิดการทุจริตไม่เกิน ๑ ครั้งต่อปี

๒) ผลกระทบ (Impact) การวัดความรุนแรงของความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากความเสี่ยงนั้น

ระดับความรุนแรงของผลกระทบ (Impact)	
๕	เกิดความเสียหายต่อหน่วยงาน เจ้าหน้าที่ถูกลงโทษตามกฎหมายการทุจริต / มีการฟ้องคดีต่อศาล
๔	เสียหายต่อภาพลักษณ์ของหน่วยงานเกี่ยวกับเรื่องความโปร่งใส มีการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน สื่อสังคมออนไลน์ลงข่าวอย่างต่อเนื่อง และสังคมให้ความสนใจ
๓	มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงจากหน่วยงานภายใน และภายนอกองค์กร มีการร้องเรียนเป็นหนังสือ หรือตั้งคำถามต่อองค์กรและไม่ได้รับคำตอบที่ชัดเจน
๒	ปรากฏข่าวลือพาดพิงถึงหน่วยงาน หรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน
๑	ไม่มีเหตุการณ์ใด

ระดับความเสี่ยงการทุจริต (Risk Score)

Risk Score					
โอกาสเกิด (Likelihood)	ผลกระทบ (Impact)				
	๑	๒	๓	๔	๕
๕	สูง	สูง	สูงมาก	สูงมาก	สูงมาก
๔	ปานกลาง	สูง	สูง	สูงมาก	สูงมาก
๓	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูง	สูงมาก
๒	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก
๑	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูง

ระดับความรุนแรงของความเสี่ยงการทุจริต

- สีเขียว หมายถึง ความเสี่ยงระดับต่ำ
- สีเหลือง หมายถึง ความเสี่ยงระดับปานกลาง
- สีส้ม หมายถึง ความเสี่ยงระดับสูง
- สีแดง หมายถึง ความเสี่ยงระดับสูงมาก

ขั้นตอนที่ ๔ : การประเมินความเสี่ยง

เป็นขั้นตอนการระบุประเด็นความเสี่ยงการทุจริต และการจัดระดับ ความรุนแรงของ ความเสี่ยงการทุจริต โดยการอธิบายรายละเอียดเหตุการณ์ที่มีโอกาสเกิดความเสี่ยงการทุจริตว่ามีรูปแบบ พฤติการณ์การทุจริตที่ในแต่ละขั้นตอนในการดำเนินงานของ กระบวนการหรือโครงการที่ทำการประเมิน ให้มีความชัดเจนมากที่สุด โดยอาจค้นหาจาก ความเสี่ยงที่เคยเกิด หรือคาดว่าจะเกิดซ้ำสูง/มีประวัติอยู่แล้ว (Known Factor) และไม่เคย เกิดหรือไม่มีประวัติมาก่อน แต่มีความเสี่ยงจากการพยากรณ์ในอนาคต ว่ามีโอกาสเกิด(Unknown Factor)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ความเสี่ยงที่อาจเกิดการให้ หรือรับสินบน จากการดำเนินงาน ตามภารกิจขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี เป็น ๔ ประเด็น

ประเด็นที่ ๑ การอนุมัติ อนุญาตตามพระราชบัญญัติการอำนวยการ ความสะดวกในการพิจารณา อนุญาตของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๕๘

ประเด็นที่ ๒ การใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือการให้บริการตามภารกิจ

ประเด็นที่ ๓ การจัดซื้อจัดจ้าง

ประเด็นที่ ๔ การบริหารงานบุคคล

โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็นตามตาราง ดังนี้

ลำดับ ที่	ประเด็นความเสี่ยงการทุจริต	เหตุการณ์ความเสี่ยง การทุจริต	การประเมินระดับความเสี่ยงการทุจริต			มาตรการในการ บริหารจัดการความ เสี่ยง
			โอกาสเกิด (Likelihood)	ผลกระทบ (Impact)	ระดับความเสี่ยง (Risk Score)	
๑.	การอนุมัติ อนุญาตตามพระราชบัญญัติ การอำนวยความสะดวกในการ พิจารณา อนุญาตของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๕๘	เจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจใน การอนุมัติ อนุญาต อย่างไม่เหมาะสม เช่น มีการเรียกรับ ผลประโยชน์ หรือรับ สินบน หรือของกำนัล เพื่อแลกกับการช่วย พิจารณาอนุมัติ อนุญาตให้ง่ายขึ้น หรือ มีการอนุมัติหรือ อนุญาตโดยยกเว้น ไม่ เป็นไปตามข้อกำหนดที่ กำหนดไว้ในกฎหมาย หรือระเบียบปฏิบัติ	๑	๓	๑ X ๓ = (ปานกลาง)	๑. จัดทำเอกสารที่ระบุ รายละเอียดขั้นตอน การปฏิบัติงาน เพื่อ สร้างกระบวนการที่ โปร่งใส พร้อมทั้ง กำหนดขั้นตอนที่ ชัดเจนในการ ปฏิบัติงาน ๒. จัดทำมาตรการ เกี่ยวกับการป้องกันการ รับสินบนให้ ผู้ปฏิบัติงาน ในองค์กร ทุกระดับถือปฏิบัติ อย่างเคร่งครัด ๓. ประกาศนโยบาย No Gift Policy งดรับ ของขวัญ ของกำนัล ทุกชนิด

ลำดับ ที่	ประเด็นความเสี่ยงการทุจริต	เหตุการณ์ความเสียหาย การทุจริต	การประเมินระดับความเสี่ยงการทุจริต			มาตรการในการ บริหารจัดการความ เสี่ยง
			โอกาสเกิด (Likelihood)	ผลกระทบ (Impact)	ระดับความเสี่ยง (Risk Score)	
๒.	การใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือการให้บริการตามภารกิจ	๑. เจ้าหน้าที่ใช้ตำแหน่งหน้าที่ราชการเพื่อช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกเป็นพิเศษให้แก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือพวกพ้อง เพื่อแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์ หรือเรียกรับสินบนเป็นการตอบแทน ๒. เจ้าหน้าที่เรียกรับผลประโยชน์จากผู้มาติดต่อราชการ เพื่อกำกับการอำนวยความสะดวกเป็นพิเศษ	๒	๑	$๒ \times ๑ = (\text{ต่ำ})$	๑. กำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันและต่อต้านการเรียกรับผลประโยชน์หรือสินบน ให้เจ้าหน้าที่ทุกคนรับทราบและถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ๒. จัดให้มีช่องทางการร้องเรียนที่หลากหลายเข้าถึงง่าย และปลอดภัยแก่ประชาชน พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ เพื่อสร้างความเกรงกลัวและเป็นกลไกในการตรวจสอบพฤติกรรม การเรียกรับสินบนของเจ้าหน้าที่

ลำดับ ที่	ประเด็นความเสี่ยงการทุจริต	เหตุการณ์ความเสี่ยง การทุจริต	การประเมินระดับความเสี่ยงการทุจริต			มาตรการในการ บริหารจัดการความ เสี่ยง
			โอกาสเกิด (Likelihood)	ผลกระทบ (Impact)	ระดับความเสี่ยง (Risk Score)	
๓.	การจัดซื้อจัดจ้าง	๑. กำหนดคุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุให้ใกล้เคียงยี่ห้อโดยยี่ห้อหนึ่ง หรือเอื้อประโยชน์แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์ หรือเรียกรับสินบน ๒. เจ้าหน้าที่ตรวจรับพัสดุไม่ตรงตามแบบรูปรายการหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะที่กำหนดไว้ในสัญญา เพื่อแลกกับผลประโยชน์ หรือเรียกรับสินบน	๒	๔	๒ x ๔ = (สูง)	๑. ผู้บังคับบัญชาควบคุม กำกับ และติดตามกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง รวมถึงการตรวจรับพัสดุอย่างใกล้ชิด พร้อมกำชับให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบพัสดุของทางราชการและหลักธรรมาภิบาลอย่างเคร่งครัด ๒. จัดทำและเผยแพร่คู่มือการปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้าง โดยเน้นกระบวนการที่โปร่งใส และระบุแนวทางป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน รวมถึงขั้นตอนการพิจารณาคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุ

ลำดับ ที่	ประเด็นความเสี่ยงการทุจริต	เหตุการณ์ความเสี่ยง การทุจริต	การประเมินระดับความเสี่ยงการทุจริต			มาตรการในการ บริหารจัดการความ เสี่ยง
			โอกาสเกิด (Likelihood)	ผลกระทบ (Impact)	ระดับความเสี่ยง (Risk Score)	
						ให้สามารถตรวจสอบ ย้อนหลังได้ ๓.เปิดเผยข้อมูล ข่าวสารการจัดซื้อจัด จ้างในทุกขั้นตอนผ่าน เว็บไซต์ของหน่วยงาน เช่น ราคากลาง รายชื่อ ผู้เสนอราคา ผลการ พิจารณา เพื่อให้ ประชาชนและผู้มีส่วน ได้ส่วนเสียสามารถ ตรวจสอบได้
๔.	การบริหารงานบุคคล	๑. เจ้าหน้าที่เรียกรับ ผลประโยชน์ หรือเรียก รับสินบนเพื่อแลกกับ การรับบุคคลเข้าทำงาน ในหน่วยงาน	๒	๑	๒ x ๑ = (ต่ำ)	๑. ผู้บังคับบัญชากำกับ และควบคุมให้ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ตามระเบียบ ข้อบังคับ และหลักเกณฑ์ที่ เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะใน กระบวนการสรรหา
		๒.เจ้าหน้าที่เรียกรับ ผลประโยชน์ หรือเรียก รับสินบนเพื่อแลกกับ	๒	๒	๒ x ๒ = (ต่ำ)	

ลำดับ ที่	ประเด็นความเสี่ยงการทุจริต	เหตุการณ์ความเสี่ยง การทุจริต	การประเมินระดับความเสี่ยงการทุจริต			มาตรการในการ บริหารจัดการความ เสี่ยง
			โอกาสเกิด (Likelihood)	ผลกระทบ (Impact)	ระดับความเสี่ยง (Risk Score)	
		การรับโอน/ย้าย ข้าราชการ				บรรจุ แต่งตั้ง โอน/ย้าย ข้าราชการ เพื่อป้องกัน มิให้เกิดการใช้ตำแหน่ง หน้าที่โดยมิชอบ ๒. กำหนดหลักเกณฑ์ ในการพิจารณาให้ คะแนนที่มีความชัดเจน เพื่อลดการใช้ดุลพินิจ ของคณะกรรมการสรร หา ๓. ประชาสัมพันธ์ ช่องทางการร้องเรียน การทุจริตของเจ้าหน้าที่ ให้ประชาชนทราบ